

Maareynta Fadaraysnaanta Carrada

Beerista Magaaloooyinka waa qayb cusub oo ka mid ah isticmaalka dhulka lehna hannaan ka duwan beerista caadiga ee la yaqaano – dadka waxay aad u dhawiyihii carrada waqtiyo kala duwan taas oo ka duwan habka beerista kale. Iyadoo micnaha isticmaalka degaanka ay ku xirantahay nolosha, seexashada iyo cunto cunidda guriga dhulka ku yaala, waqtiga iyo u dhawaanshaha carrada iyo waxyaabaha badan ee fadaraysiiya carrada waxay ka dhigaan beerista degaanka iyo midka ganacsiga wax kala duwan. Beer magaaladeed gaarsiisan heer ganacsi ah waxaa laga yaaba inuu yeesho tilmaamooyin kale oo la xiriira joogitaanka shaqaalaha iyo deriska badan. Iyadoo xaaladdaan khatarka u baahanyahay kala caddayn iyadoo la cuskanaayo baaritaan dheeraad ah iyo ka wadahadal siyaasadeed, waxaase cad ah in loo baahanyahay in la aasaaso qayb cusub oo ku saabsan wax ka beersita magaaloooyinka.

Shuruudda dib u isticmaalista(Isticmaalka dhulalka bannaan ee magaaloooyinka si wax looga beero) waxay tahay caqabada hortaagan hirgelinta mashaariicda beeraha, laakiin waa in la aqoonsada faa'idada caafimaadka cunista cuntada deegaanka laga beeray kadibna la isku fiiriyo khatarta la maareyn karo ee la xiriirta isticmaalka goobaha dhulka laga yaabo in cabsi laga qabo fadaraysnaanta carrada.

Sameynta go'aanada la xiriirta caafimaadka sida habka loo hirgelin karo beeraha iyo beer falista goobaha waxaa waajib ah in lagu tashado: 1) Aqoon gaar ah oo ku saabsan fadaraha iyo taabashaha dadka carrada oo dhasha marka goobta loo diyaariyo iyo marka beerta/falista beerta laga shaqeeyo; 2) Inta lagu jiro carra gedista, ama isticmaalka sunta cayayaanka, ama waxyaabaha kale loo isticmaalo beerista dhulka; iyo ugu dambeyntii, 3) qaadashada dalaga fadaraha iyo waxii khatar caafimaadeed ee la xiriirta isticmaalka dalaga ilo cunto ahaan ee dadka iyo xayawaanaadka.

Heerka sare ee kala duwanaanshaha ka jira carrada, awoodda maamulka oo xaddidan ee goobaha dadweynaha iyo tilmaamayaasha gaarka ah sida dalaga(noocyada xoolaha iyo waxyaabo kala duwan, qaybta dhir miroodka laga cuni caro) iyo jawaab celinta dadka(da'da, taxadarka la sameeyo) waxay ka dhigtaa soo saarista go'aanno nabadeed ficol ahaan wax aan suurtagelin. Qaadista dhir miroodka ee fadaraha waxay wal-wal gelisaa beeraleyda magaalada iyo kuwa jecel in ay raashinkood ka dhigaan cuntada degaanka laga abuurey.

Iyadoo waxyaabo badan oo ku saabsan khatarta wax ka qaadista fadaraha carrada la iska celin karo iyadoo lagu camal falo hababka maareynta ugu fiican oo halkan hoose si tifatiran ku qoran, baaritaanada socda ee dhir qaadista fadaraha iyo jiritaanka nolosha oo socda si loo daboolo waxii farqi cilmiyeed ee meesha ka jira.

Dhisidda Xakameyayaal la Taaban Karo

Khatarta waxay ku xirantahay inta ay la egtahay halista ama fadarta(wasakhda) meesha ku jirta iyo u dhowaanshaha halista. Tallaboo yinka looga bixin karo ama la yarayn karo halista(dib u hagaajinta carrada) iyo yaraynta is qaadsiinta(carrada dabool), yarayn khatarta. Waxaa jiraa habab badan oo wanaagsan xag beerista ah, sida ku daridda maaddada ciidda lagu bacramiyo(Komboost) iyo waxii dib u hagaajiya carrada, waxay wanaajisaa carrada, waxayna yareeysa qadarka fadaraha iyo isu bandhigooda.

- Ka sameey beertaada meel ka fog jidadka baabuurta iyo tareenada, geedo ama deyr ku xiro si loo yareeyo fadaraysnaanta ka yimaada dabeesha ka keeno ilaha wasakhda iyo jidadka buuqsan.
- Ku dabool carrada iyo meelaha beerta laga maro beeraha maalj(caleemada iyo geedaha la shiiday), marooyinka dhulka lagu hagaajiyo, dhagaxyo, ama balukeetiyaal.
- Ku Iisticmaal caleemada ama budada maalj sameynta sariiraha wax beerista si loo yareeyo buska iyo dib u firdhinta ciidda, yareeynta ka baxidda cawska haramaha ah, nidaaminta heerkulka iyo qoyaanta carrada, iyo ku darsiga maaddada kobciska dabiiciga ah(Orgaanik).
- Iisticmaal waxyaabaha dib u hagaajiya carrada si loo dhawro dhex-dhexaad ahaanshaha PHka laguna daro maaddada kobciska dabiiciga ah si dib loo hagaajiyo dhiska carrada.
 - Qalabka dib u hagaajinta kulligood isku mid ma aha, iska hubi in aad isticmaasho midka u roon carrada beertaada.
 - Ogow in nooc walbo oo ka mid ah waxyaabaha carrada dib u hagaajiya uu leeyahay hab isticmaal gooni ah sida carra roogisa loo yaqaano(rototilling), wuxuuna u baahnaana in la ilaaliyo dibna loo isticmaalo sannad walbo.
 - Ku dadaal in aad la shaqeeyso hay'adda Nidaam U Dejinta Dawladda ee degaankaaga, soona weydii haddii dawladda hoose ee meeshaas ay bixiso komboost ama maalj lacag la'aan ah. Walxaha dib u hagaajiyayaasha, sida Baayosolids(Class A biosolids) darajada A oo ka yimaada dhoobada maritaanada biyaha wasakhda musqulooyinka, waxaa u degsan barnaamijyo wax nidaamin oo kala duwan.

Ku darso carrada beerta qaybta sare marka aad nadiifiso ciid ka timid meel la hubo si aad u xaqiijiso in carrada ay aamin ku tahay carruurta taabashadood ama kuwa beerta ka shaqeeyya da' walbo ha jiraan iyo wax soo saarka cuntada. Dawladda meesha aad deggantahay ama barnaamijka bey'adda degaanka, adeega fidinta, ama meesha dhirta yar-yar lagu koriyo waxaa laga yaaba in ay ku tilmaamaan meelaha laga helo carrada aaminka leh, ama ay kuu sheegaan ilaha aaminka ah ee laga helo carrada wax beerista. Xasuusnoow, carrada bacyaasha ku jirta ama tan furan(Qayb-qayb ama jumlo) kuma nidaamsana hay'ad sidaas darteed dadka soo gada waa in ay ka taxadaraan waxaana loo baahnyahay in ay tijaabiyaan mar walbo carradaas/komboostiga.

- Dhiso carra tuureyaal ama weelo beereed,
 - Carra tuureyaalka(saldhigyo beereed) waxay hagaajiyaan socodka biyaha waraabinta ee carrada dhooqda badan leh ama meelaha hoos jira. Kuwaas waxay abuuraan meelo si fudud ay u maraan dadka ka shaqeeyaan iyo si wanaagsan loo maareeyo carrada.
 - Carra tuureyaalka (Beds) dadka uma baahna in ay ku socdaan, sidaas darteed carrada isku ma dhegaayo iyo diyaarinta carrada sanadaha dambe way fududaanaysaa.
 - Dawladda ama hay'adda degaanka ee magaalada waxay kula taliyaan in aad isticmaasho marayaal farsameysan ama maro dabool ah oo biyaha dhex mara ee hoos loo dhigo meelaha saldhigiyada ah ee wax lagu beero sidii loo yarayn lahaa isu bandhigista carrada aan fiicnayn.
 - Carra tuureyaalka waxaa laga sameyn karaa carrada oo buur laga dhigo qaab dariishadeed ama weelo oo kale. Saldhigiyada gees geeska ah waxaa laga sameyn karaa alwaax, alwaax ama geed aartifishal ah(aan dabiici ahayn), dhagax, baloog shamiinto ah, balukeeti ama alwaax dabiici ah aan bolol gelin sida siidar iyo alwaaxa gaduudka ah.
- Ku Adkayso Caadada Waxqabadka Wanaagsan
 - Isticmaal gacan-gashi, gacmahaaga dhaqo beerta marka aad ka shaqeeyso kadib iyo inta aadan wax cunin.
 - Iska ilaali in wasakhda beerta ee kabaha ku dhegan guriga la gasho.
 - Soo dhaq ama nadiif ka dhig miraha beerta ka baxa inta aadan kaydin ama cunin.
 - Hool dalaga jidirka ah, kana qaad caleemada sare ee khudaarta caleenta ah.
 - Baro carruurta in ay dhaqaan faakihada(faruudka) iyo khudaarta inta aan la cunin

Isu Bandhigista Faddarayaasha Carrada: Ilaha iyo Saamayntooda

Si guud ahaan ah, waxaa jiraan saddex siyaabood ee dadweynaha ay is qaadsiiyaan fadarayaasha carrada: Liqid ahaan ah(Cunid iyo cabid), taabashada maqaarka, iyo neefsiga(neefsasho). Dadka waxaa laga yaabaa in ay ku tala gal la'aan ah ay liqaan ciid yar marka ay ka shaqeeyaan beerta guriga, beerista, ama ciyaarta. Liqista waxaa kaloo ay ka imaan kartaa marka ay dadka cunaan waxyaabaha kasoo baxaan beeraha carradood faddaraysnaaday ama biyaha dhulka kasoo baxa oo faddaraysnaaday. Qaar ka mid ah fadarayaasha, sida sunta cayayaanka, waxaa laga yaabaa in maqaarka gelaan marka ay dadka carrada taabtaan. Intas waxaa u dheer, in ay dadka neefsan karaan qaybaha yariiska carrada ee hawada ka heehaabaya sida buska, ama fadarayaasha kasoo ame carrada marka ay circa kasoo dhacaan.

Wax saamaynta caafimaadka dadka waxay ku xirantahay fadaraha qofka isqaadsiiyey, heerka sunta meesha ku jirta iyo waqtiga iyo mararka arrintaas dhacda. Saamaynta caafimaadka qofka waxay ku xirantahay heerka la kulanka fadare gaar ah iyo jinsiga qofka, habka guud ee nolosha, caafimaadka, da'da, sifooyinka uu qofka ka dhaxlay reekiisa. Waxii macluumaad caafimaadeed ah ee fadarayaal gaar ah waxaa laga helaa ATSDR(www.atsdr.cdc.gov/) iyo EPA(www.epa.gov).

Haddii aad u baahantahay macluumaad dheeraad ah sida loo qaato sanbal carra ah ama fadarayaasha carrada, lasoo xiriir Adeegga Fidinta Iskaashatada ee Degmada Jefersoon, Saarah Stoolz(Wakiilka Arrimaha Beerista Miraha, khudaarta, ubaxa, iwm.) ama Waayin Loang(Wakiilka/maareeyaha ANR)

Sida Loo Bilaabo Wax Beerista

Haddii ay noqoto isticmaal muddo dheer ah ama muddo ku meel gaar ah, in meel hore Qaraab ah/laga haajiray laga dhigo cagaar, lana hagaajiyo dhiska carradiisa waxay Saamayn xaqiiq ah ku yeelan kartaa dhaqaalahi iyo qiimaynta bulshada ee dhulka iyo Caafimaadka beesha. Sidoo kale waxay yareynaysaa qaadista carrada magaalada, bacaad-Ka iyo fadarayaasha(wasakhda) ee qaab mareenka biyaha una oggol si weyn ah dhexgalka biyaha roobka carrada laga hagaajiyeey ku darista bacrinta Komboostka iyo waxyabo kale ee carrada hagaajiya. Kartida beerista cuntada ama miraha beer dhaqameedka sida ubaxa, ama geedo ee dhulkaan cagaarka cusub waxay dhalinaysaa in la helo faa'iido kala duwan kuwa wax beera. Cunto caafimaad leh, dhaqdhaqaaq jireed, yaraynta guryaha laga haajiray ama qaraabey, hawo fiican oo hagaagey iyo heerka nolosha oo hagaagaa. Intaas oo dhan waa faa'iiddada beeraha magaalada laga sameeyo.